

:ВІД ТРАДИЦІЇ ДО МОДЕРНУ
«ЄВРЕЇ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ У «ДОВГОМУ ХІХ СТОРІЧЧІ

Др.Владімір Левін

Центр єврейського мистецтва при Єврейському університеті в Єрусалимі

www.cja.huji.ac.il

E-mail: vlevin@mscc.huji.ac.il

Курс подає систематичний виклад історії євреїв у Російській імперії. Його хронологічними рамками є 1772 р. – рік першого поділу Польсько-Литовської держави, коли вперше значна єврейська людність опинилася під владою російського царя, і 1914 р. – рік початку Першої світової війни, коли більшість єврейського населення Росії опинилася в районі бойових дій. Головна тема курсу – це процеси модернізації традиційного єврейського суспільства впродовж ХІХ і початку ХХ ст. У першій частині курсу ми розглянемо, як функціонувало традиційне єврейське суспільство, як Російська держава намагалася «покрасити» євреїв методом «батоба і пряника», як євреї почали акультуризуватися в російське суспільство. Друга частина присвячена становленню єврейської політики і варіантам вирішення єврейського питання, які пропонували різноманітні єврейські політичні сили, а також існуванню євреїв в умовах політики державного антисемітизму і переслідувань, які були характерні для останніх десятиріч існування Російської імперії.

1. Заняття 1. Єврейське традиційне суспільство Східної Європи, його соціально-економічна і політична структура

Обов'язкова література:

Израэль Барта́ль, *От общины к нации: Евреи Восточной Европы в 1772 – 1881 гг.* (Иерусалим-Москва, 2007), глава 1: Евреи Речи Посполитой, сс. 25-38.

2. Заняття 2. Поділи Польсько-Литовської держави і перші 50 років існування євреїв у Російській імперії (1772 – 1825)

Обов'язкова література:

Джон Д. Клиер, *Россия собирает своих евреев: Происхождение еврейского вопроса в России, 1772 – 1825* (Москва – Иерусалим, 2000), глава 6: Трудная судьба реформ, сс. 239-271.

3. Заняття 3. Внутрішні течії у єврействі

Обов'язкова література:

Израэль Барта́ль, *От общины к нации: Евреи Восточной Европы в 1772 – 1881 гг.* (Иерусалим-Москва, 2007), глава 4: Хасиды, миснагеды и маскилим, сс. 73-88.

4. Заняття 4. Епоха Миколи I – реформування євреїв і «казенна освіта»

Обов'язкова література:

Израэль Барта́ль, *От общины к нации: Евреи Восточной Европы в 1772 – 1881 гг.* (Иерусалим-Москва, 2007), глава 5: Россия и евреи, сс. 89-106.

5. Заняття 5. Епоха Олександра II: Великі реформи та євреї

Обов'язкова література:

Израэль Барта́ль, *От общины к нации: Евреи Восточной Европы в 1772 – 1881 гг.* (Иерусалим-Москва, 2007), глава 9: «Оттепель» Ж Александр II и эпоха реформ, сс. 157-172.

6. Заняття 6. Погроми 1881-82 рр., поворот до послідовної державної анти-єврейської політики та перелом в історії російських євреїв

Обов'язкова література:

Израэль Барта́ль, *От общины к нации: Евреи Восточной Европы в 1772 – 1881 гг.* (Иерусалим-Москва, 2007), глава 13: «Буря на Юге (1881-1882)», сс. 221-240.

7. Заняття 7. Єврейські громадські рухи кінця XIX – початку XX ст.: сіонізм, соціалізм, автономізм, ортодоксія

Обов'язкова література:

Израэль Барта́ль, *От общины к нации: Евреи Восточной Европы в 1772 – 1881 гг.* (Иерусалим-Москва, 2007), глава 10: На крайних флангах: радикализм и ортодоксия, сс. 173-192.

8. Заняття 8. Кишинівський погром, перша російська революція і формування єврейського громадянського суспільства перед Першою світовою війною

Обов'язкова література:

Йонатан Френкель, *Пророчество и политика: Социализм, национализм и русское еврейство, 1862 – 1917* (Москва-Иерусалим, 2008), глава 3, сс. 187-228.

Додаткові лекції:

9. Соціальна історія синагоги

На відміну від християнських церков, синагога в традиційному єврейському суспільстві Східної Європи була не просто місцем для богослужінь. Фактично, вона була головним і майже єдиним публічним простором, де проходило все єврейське громадське життя – від вивчення Тори до бійок і політичних мітингів. У цій лекції ми розглянемо функціонування синагоги не тільки як «дому молитви», але і як «дому зібрань» з усіма відповідними наслідками.

Vladimir Levin, *Synagogues in Lithuania: A Historical Overview*, in *Synagogues in Lithuania*. A – M. A Catalogue. Vilnius, 2010, pp. 17-41.

10. Єврейська громада як інтегральна частина європейського міста? Архітектурний діалог у столиці Російської імперії

На прикладі Хоральної синагоги та інших єврейських будівель Санкт-Петербурга ми розглянемо архітектурний діалог між єврейською громадою і мегаполісом, спробуємо зрозуміти, що єврейська громада бажала «повідомити» місцевому населенню через спорудження розкішних будівель, і як місцеве населення реагувало на це «повідомлення».

Vladimir Levin, *The St. Petersburg Jewish Community and the Capital of the Russian Empire: An Architectural Dialogue*, in Aliza Cohen-Mushlin and Harmen H. Thies (eds.), *Jewish Architecture in Europe* (Petersberg, 2010), pp. 197-217.